

– komunikat z badań, Lidii Januszewskiej, Moniki Kaczmarek, Agnieszki Mackiewicz: *Metoda biograficzna w resocjalizacji*.

Przeprowadzono dwa warsztaty: prof. dr hab. Elżbieta Dubas: *Jeszcze jeden pomysł na badanie biografii*, Ewa Marczak, Iwona Oganiaczyk, Angelika Pabin, Beata Pietrasik: *Warsztat biograficzny*.

Uczestnicy konferencji podjęli decyzję o opublikowaniu kolejnego, trzeciego już tomu pracy zbiorowej, która ma się ukazać nakładem Wydawnictwa UŁ.

Podsumowując dwudniowe obrady, prof. Elżbieta Dubas zwróciła uwagę na różnorodność wystąpień i ich wysoki poziom. Dziękując gościom za przybycie, zachęciła zebranych do nadsyłania tekstów do wspólnej publikacji

Joanna Stelmaszczyk

**MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA
„MIĘDZYPOKOLENIOWE UCZENIE SIĘ
– W TEORII, BADANIACH I PRAKTYCE”,
Łódź, 27–28.03.2012 r.**

W dniach 27–28 marca 2012 roku odbyła się w Łodzi konferencja naukowa poświęcona międzypokoleniowemu uczeniu się, która została zorganizowana przez: Zakład Andragogiki i Gerontologii Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego, Łódzki Oddział Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego oraz Stowarzyszenie Gerontologów Społecznych. Obrady odbywały się w Centrum Szkoleniowo-Konferencyjnym Uniwersytetu Łódzkiego. Celem konferencji było stworzenie forum do wymiany poglądów oraz doświadczeń, prezentacji wyników badań, a także podzielenia się teoretyczną refleksją dotyczącą szeroko rozumianego międzypokoleniowego uczenia się. Celem konferencji było także uczynienie zjawiska międzypokoleniowego uczenia się bardziej „zauważalnym”, wprowadzenie go w obszar naukowej refleksji, badań oraz praktyki edukacyjnej. W konferencji wzięli udział przedstawiciele dwudziestu pięciu ośrodków naukowych z Polski oraz pięciu ośrodków z zagranicy. W tak licznym gronie dyskutantów ukazano zjawisko międzypokoleniowości w różnych kontekstach, co dało podstawę do pogłębienia wiedzy pozwalającej na lepsze zrozumienie tego fenomenu zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym.

We wtorek 27 marca o godz. 10.00 uroczystego otwarcia konferencji dokonała prof. nadzw. dr hab. Elżbieta Dubas z Uniwersytetu Łódzkiego, która przywitała gości i wprowadziła w tematykę obrad. W swoim wystąpieniu podkreśliła znaczenie tematu konferencji, eksponując tezę wyjściową, iż uczenie się międzypokoleniowe jest istotnym obszarem ludzkiej egzystencji i wnosi cenny wkład do teorii uczenia się dorosłych. Jednocześnie uświadomiła słuchaczom, że powinno się wzmacniać praktykę międzypokoleniowego uczenia

się, w czym pomagają metody przekazywania wiedzy, jak np.: dialog, opowieści rodzinne, fotografie.

O godz. 10.30 rozpoczęła się sesja plenarna poświęcona w pierwszej części projektowi ELDER EXPERIENCE (projekt: Elder – wybrane kompetencje międzypokoleniowego przekazu wiedzy). Pedro Perez reprezentujący Fundacion de Trabajadores de la Siderurgia Integral i Asier Dieguez reprezentujący Fondo Formacion Euskadi w Hiszpanii przedstawili założenia oraz cele projektu Elder Experience. Starali się wykazać, że uczenie się przez rozwiązywanie problemów jest kluczową kompetencją sprzyjającą międzypokoleniowemu transferowi wiedzy. Celem projektu było stworzenie fundacji, która ma pomagać pracownikom, m.in. przez wypłatę środków finansowych – wsparcie potrzebujących np. młodych, imigrantów, wykorzystanie potencjału starszych pracowników i dzielenie się nim z innymi, promowanie udziału osób starszych w życiu młodszego pokolenia. Fundacja zajmuje się dokształcaniem wolontariuszy – osób po pięćdziesiątym roku życia, zatrudnionych niegdyś w fabryce, potem zwolnionych, kształtuje kompetencje tych ludzi w taki sposób, aby młodym pracownikom mogli oni przekazywać wiedzę praktyczną przydatną w produkcji. To mają być opiekunowie, mentorzy, którzy muszą uaktywniać młodzież. Sukces projektu polega na tym, że w rezultacie tych działań młodzież woli słuchać wolontariuszy niż tradycyjnie uczących nauczycieli. Wyniki ewaluacji pokazały, że młodzi większym zaufaniem darzą wolontariuszy. Fundacja została otwarta w 2008 r., współpracuje z innymi organizacjami, ma też kontakt z organizacjami unijnymi.

Kolejne wystąpienie było poświęcone komunikacji interpersonalnej jako kluczowej kompetencji sprzyjającej międzypokoleniowemu transferowi wiedzy. Paloma König z Instytutu Językowego w Wiedniu zwróciła uwagę na kształtowanie świadomości międzypokoleniowej. Wyjaśniła, iż komunikacja interpersonalna jest potrzebna do tego, aby osoby starsze mogły przekazywać wiedzę młodszemu, m.in. ucząc tego, co młodzież powinna mówić w procesie ubiegania się o pracę. Następnie Ingmarie Rohdin z Folk Uniwersitetet w Szwecji ukazała rolę kompetencji społecznych, które służą lepszemu przystosowaniu się człowieka do życia w społeczeństwie. Należy kształtować kompetencje starszych ludzi, aby mogli oni przekazywać wiedzę młodszemu pokoleniu. Wobec tego wyznaczono cztery obszary kształtowania kompetencji: 1) ogólne pojęcie kompetencji, 2) działania mające na celu podnoszenie świadomości i motywacji, 3) komunikacja jako czynnik rozwoju osobistego, 4) metody oceny i samooceny. Dla Szwedów umiejętności społeczne są bardziej istotne niż umiejętności zawodowe. Aby osiągnąć umiejętności społeczne, niezbędne jest szkolenie w zakresie komunikacji. W dalszej kolejności dr Ciprian Fartusnic reprezentujący Institute of Education Science w Rumunii w swoim wystąpieniu starał się uzasadnić szczególne znaczenie motywacji w procesie międzypokoleniowego uczenia się. Mówił, że wraz ze swoimi współpracownikami prowadził badania dotyczące motywacji, na podstawie

których stwierdzili, że motywacja jest ważnym elementem edukacyjnym – pozwala określić potrzeby uczniów i nauczycieli. Nauczyciel może zmotywować do nauki i działania uczniów, jeżeli sam jest zmotywowany. Obecnie doświadczony nauczyciel nie powinien pełnić funkcji tradycyjnego nauczyciela, ale mentora, który umie motywować ucznia. Dlatego, jak podkreślił prelegent, musimy pokazać seniorom, że są różne rodzaje motywacji. Dynamika motywacji zmienia się w zależności od miejsca i sytuacji. Wyróżnia się pięć modułów motywacji: 1) wprowadzenie, 2) koncepcje motywacji, 3) szukanie składnika motywacji (tzn. co dla kogo stanowi motywacja), 4) uświadamianie uczniom co praktycznego wyniesie z kursu (w przeciwnym razie następuje spadek motywacji), 5) stopień kontroli oceny własnego działania.

Po przerwie o godz. 12.30 wznowiono obrady. Kolejne wystąpienie dotyczyło przekazu doświadczenia życiowego jako kluczowej kompetencji sprzyjającej międzypokoleniowemu transferowi wiedzy. Mgr Wojciech Świtalski z Uniwersytetu Łódzkiego wyróżnił następujące działania pokazujące, że biografie kształtowały doświadczenia: 1) badanie własnej biografii, 2) klasyfikacja (mapowanie) własnych doświadczeń życiowych, 3) hierarchizacja (uporządkowanie) własnych doświadczeń życiowych – umiejętność hierarchizowania zależnie od różnych czynników, np. według własnej oceny motywacji, ważne dla Seniora, dla Młodych. Po tych rozważaniach wywiązała się dyskusja. Dr Elżbieta Woźnicka z Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi zabrała głos i postawiła pytanie: czy biografia dotyczy tylko seniorów czy też ludzi młodych? Uczy się bowiem przede wszystkim wykorzystywania wiedzy i doświadczenia ludzi starszych, a należy też wykorzystać wiedzę i umiejętności ludzi młodych. Dalej dr Artur Fabiś z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Oświęcimiu jako prezes Stowarzyszenia Gerontologów Społecznych (SGS) poinformował zebranych, że udało się założyć to Stowarzyszenie, które skupia ludzi zajmujących się problemami starzenia i starości. Działa ono od lutego tego roku, prowadzi serię wydawniczą, organizuje cykliczne konferencje. Należy więc zadbać o rozwój badań gerontologicznych, gdyż społeczeństwo się starzeje, zatem jest to wymóg naszych czasów. Dr A. Fabiś zachęcał do udziału w działalności SGS.

Następnie w godz. 16.00–18.00 miały miejsce obrady w dwóch sekcjach: A i B. Uczestnicząc w sekcji A, miałam możliwość wysłuchać interesujących referatów. Na początku mgr Marcin Rojek z Uniwersytetu Łódzkiego w swoim wystąpieniu na temat: „Międzypokoleniowe uczenie się – przykład brytyjskich badań empirycznych i rola w edukacji” uświadomił uczestnikom konferencji, że międzypokoleniowe uczenie się jest transferem wiedzy, ale i nową wiedzą dla młodszego i starszego pokolenia. W dalszej kolejności mgr Szymon Markowski z Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu ukazał ruch rycerski w Polsce jako przykład społeczności uczącej się w aspekcie międzypokoleniowego uczenia się. Nawiązując do teorii odtwarzania myśli Reenactmenta, przedstawił zjawisko rekonstrukcji historycznych w Polsce.

Jednocześnie postawił pytanie: czy można się uczyć od minionych pokoleń? Ruch rycerski jest szczególnym obszarem rekonstrukcyjnym i szczególnym przykładem zbiorowości uczącej się, gdzie uczestnikami są młodzież ucząca się i studenci. Dr Sz. Markowski podkreślił, iż rekonstruktorzy wydarzeń historycznych działają przeszło 20 lat, a ich praca jest bardzo trudna; opierać się bowiem muszą na trudno dostępnych źródłach wiedzy, m.in. na archeologii, ikonach, malarstwie, literaturze. W dalszej części obrad dr Joanna Wawrzyniak z Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi przedstawiła referat na temat: „Postrzeganie starości i przeobrażeń codzienności przez seniorów na Podhalu”. Odnosząc się do konkretnego środowiska, starała się przeanalizować role osób starszych, ich traktowanie, obyczaje panujące w omawianym regionie. Często osoby starsze postrzegane są jako konserwatywne. Codzienność została podzielona przez prelegentkę na dwie części: I – wartości: rodzina, religijność, tradycje/obrzędowość (narodziny, śluby, pogrzeby, praca/wiedza, kontakty z innymi), II – potrzeby: zdrowie, użyteczność, finanse, kontakty z innymi. Po przeprowadzeniu analizy badawczej autorka tego wystąpienia wysnuła wnioski, iż: dłuższe życie wiąże się z większą ilością przemian w codzienności, a także dominuje tradycyjne podejście do wieku, natomiast rodzina pełni priorytetową rolę w codzienności. Po prezentacji tego tematu głos zabrała prof. E. Dubas, która podsumowując wystąpienie powiedziała, iż istnieje przepaść między młodszym a starszym pokoleniem. Brak międzypokoleniowego uczenia się stanowi obecnie problem. Czy pokolenie starszych ludzi jest więc skazane na wymarcie? Młodzi nie chcą się uczyć od starszych. Dr A. Fabiś dodał, że w rozwiązywaniu tego problemu może pomóc edukacja regionalna, która ma za zadanie uczyć przywiązania do tradycji, kształtować uczucia patriotyzmu lokalnego, szacunku do starszych pokoleń, np. poprzez konkursy o charakterze regionalnym. Następnie dr Dorota Nawrat ze Społecznej Akademii Nauk w Łodzi uświadomiła słuchaczom istotę uczenia się międzypokoleniowego w środowisku pracy. Zwracając uwagę na mentoring – wzajemne uczenie się w środowisku pracy, starała się dostrzec trudności w pracy zawodowej, które stwarzają barierę na drodze porozumienia pomiędzy pracownikami. Dużo zależy od czasu trwania kariery zawodowej, np. kariera piłkarza jest krótka, naukowca – długa. Wdrażane projekty pozwalają sądzić, że wzajemny proces uczenia się młodych i starszych jest procesem dwukierunkowym: starsi pracownicy przekazują młodszym doświadczenie zawodowe, zaś młodzi wyposażają starszych w nowości, np. nowe metody i techniki działania oraz nowoczesne treści. Mimo wszystko, jak zauważyła pani doktor, badania pokazują, że pracodawcy wolą zatrudniać młodych pracowników. Po tym wystąpieniu dr Anna Sladek z Akademii Medycznej we Wrocławiu dostrzegła fakt, iż kiedyś młodzi ludzie uczyli się od starszych, a dzisiaj nie chcą, dlatego pracodawcy powinni kształtować kompetencje swoich pracowników, które uczyłyby ich wzajemnej wymiany wiedzy i doświadczeń zawodowych. Natomiast dr K. Pierścieniak z Uniwersytetu Warszawskiego zwrócił uwagę

na zjawisko rotacji stanowiskowej w uczelniach i dodał, że ludzie powinni się dzielić wiedzą. W kolejnym wystąpieniu dr Katarzyna Jarosz z Uniwersytetu Opolskiego podjęła próbę odpowiedzi na pytanie: jakie jest miejsce międzypokoleniowego uczenia się w procesie hominizacji (wymiar bycia i stawania się człowiekiem)? Badania przeprowadzono wśród 38 osób w wieku 28–75 lat. Istnieją różne wymiary, np. biologiczny, społeczny, kulturowy, podmiotowo-osobowy, medyczny. Poszczególne kultury preferują odmienne wartości, np. kultura konfiguracywna preferuje: zwyczaje, nawyki, edukację międzykulturową. Postfiguracywna kultura preferuje wymiar społeczny i podmiotowo-osobowy. Podsumowaniem tego wystąpienia było stwierdzenie, że hominizacja prowadzi do całożyciowego uczenia się, a międzypokoleniowe uczenie się pełni znaczącą rolę w procesie hominizacji. Na zakończenie obrad tej sekcji prof. Lucyna Telka z Uniwersytetu Łódzkiego wystąpiła z referatem na temat: „Wyobraźnia społeczna wychowawcy – perspektywa pedagogiki społecznej”. Uświadomiła uczestnikom spotkania, że badania w placówkach opiekuńczo-wychowawczych pokazują, iż wychowawcę czeka rutyna. Dlatego powinny współpracować ze sobą placówki opiekuńcze i naukowe. Placówka opiekuńcza powinna pomagać placówce naukowej w prowadzeniu badań.

W programie obrad sekcji B znalazły się następujące referaty: „Międzypokoleniowy dialog a wartości religijne w radiowych homiliach biskupa Józefa Zawitkowskiego” mgr Małgorzaty Szokalak z Uniwersytetu Warszawskiego, „Ciągłość i endemiczność systemu wartości i jego obrona przed zewnętrznymi wpływami w wielopokoleniowych rodzinach amiszów starego zakonu” dr Dagny Dejny z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, „Żeby móc z wnukiem porozmawiać... – Uniwersytety Trzeciego Wieku jako instytucje realizujące ideę uczenia się przez całe życie i ich potencjał” mgr Pauliny Świątek z Uniwersytetu Jagiellońskiego, „Generacje w pracy czy w kierunku kooperacji?” dr Julity Czarneckiej i mgr Patrycji Woszczyk z Uniwersytetu Łódzkiego, „Wpływ relacji między dziadkami i wnukami na przekaz wiedzy międzypokoleniowej” mgr Moniki Skąleckiej z Uniwersytetu Opolskiego, „Międzypokoleniowy przekaz zainteresowań – na przykładzie zainteresowań sztuką” dr Magdaleny Sasin z Uniwersytetu Łódzkiego.

Wieczorem o godz. 19 w restauracji Centrum Szkoleniowo-Konferencyjnego rozpoczął się uroczysty bankiet dla uczestników konferencji. Gości powitała prof. Elżbieta Dubas. Jako organizator konferencji wzniosła toast, życząc wszystkim miłych wrażeń i zdobycia cennych doświadczeń przydatnych w pracy zawodowej, a także wyraziła nadzieję na kolejne takie spotkania. Po bankiecie o godz. 21.00 odbyło się zebranie Zarządu, członków i sympatyków Stowarzyszenia Gerontologów Społecznych, na którym poruszono kwestię problemów dotyczących gerontologii, miejsca oraz tematu najbliższej konferencji gerontologicznej, jak również kierunków działania w tym zakresie na najbliższe lata.

W drugim dniu konferencji 28 marca o godz. 9.30 rozpoczęły się obrady w sekcjach. Jako pierwsza w sekcji A wystąpiła dr Agata Chabior

z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, która na podstawie komunikatu z badań wyjaśniła, że starość postrzegana jest w zależności od wieku. Większość respondentów stwierdziła, że do osób znajomych i dalszych zwracamy się zazwyczaj po pomoc i porady. Natomiast wolimy udzielać wsparcia instrumentalnego niż duchowego. Podsumowaniem tych rozważań było zwrócenie uwagi autorki referatu na fakt, że rodzina to najważniejsza grupa, która daje poczucie bezpieczeństwa, jak też jest podstawowym fundamentem budowania życia starszego człowieka. Dalej dr Anna Sladek z Akademii Medycznej we Wrocławiu wygłosiła referat na temat: „Zdrowie jako obszar uczenia się w relacjach (między)pokoleniowych”. Prowadziła badania na temat uczenia się przekonani i zachowań prozdrowotnych. Badania wskazują na to, że młodszy i starsi uczą się od siebie nawzajem o zdrowiu. Rodzice stanowią główny przekaz dzieciom odnośnie do zdrowia, natomiast młodzi ludzie, często ich dzieci zajmują się organizacją miejsc i form aktywnego stylu życia ludzi starszych. Podsumowując swoje wystąpienie, prelegentka stwierdziła, że relacje międzypokoleniowe są wskaźnikiem uczenia się zdrowia. W dalszej części obrad mgr Agata Matuszewska z Uniwersytetu Łódzkiego zaprezentowała temat mentoringu w przedsiębiorstwach na przykładzie łódzkiej instytucji finansowej. Podała różne definicje mentora, przedstawiła koncepcje szkół mentoringu (koncepcja amerykańska, koncepcja europejska), typy mentorów, funkcje mentoringu korporacyjnego. Na zakończenie zaprezentowała wnioski z wywiadów przeprowadzonych z menadżerami. Pytała o ich rolę jako mentora. „Nadawanie na wspólnych falach jako porozumienie między mentorem a mentisem” – tak odpowiadali menadżerowie. W dalszej kolejności dr Beata Boczukowa z Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach omówiła metody zapobiegania procesom uwsteczniającym, wśród których międzypokoleniowe uczenie się ma szczególnie wymiar. Mówi się dzisiaj często o różnicy pokoleń, o przestarzałych poglądach ludzi w podeszłym wieku, jednak bez międzypokoleniowych więzi, jak uzasadniła autorka wystąpienia, nie da się zbudować ładu i pokoju, który stanowi podstawę do życia we współczesnym świecie ciągłych przemian, ale też w świecie szacunku do tradycji i wartości, takich jak: miłość, tolerancja, życzliwość itp. Kończąc obrady w sekcji A dr A. Fabiś na podstawie analizy listów starszych ludzi do młodszych starał się ukazać nieco inne oblicze starości – starości wobec śmierci. W listach napisanych przez starsze osoby starość jest czasem refleksji nad śmiercią. Starsi chcą, aby młodzi pamiętali zawsze o nich, żeby przynosili kwiaty na ich grób, odczuwają lęk przed starością. Starość wiąże się z przeżywaniem strat. Bliskość śmierci skłania do rozliczeń, do innego spojrzenia na życie. Starość to czas osamotnienia. Najgorsza śmierć to śmierć w samotności. Jakże życie, tak śmierć – to przesłanie ludzi dojrzałych do młodszych generacji.

W programie sekcji B znalazły się następujące tematy wystąpień: „Międzypokoleniowe uczenie się w praktyce glottodydaktycznej na poziomie uniwersyteckim – świadomość, przejawy i praktyczne narzędzia” (dr Beata

Karpińska-Musiał z Uniwersytetu Gdańskiego), „Z albumu porzuconego tutaj i na wiek przed nim”. Fotografia jako medium pamięci w przekazie międzypokoleniowym” (mgr Magdalena Szczypiorska-Mutor z Uniwersytetu Warszawskiego), „Relacja mentor–uczeń jako interakcja istotna dla kształcenia na poziomie akademickim” (Grażyna Kacprzak z Uniwersytetu Łódzkiego), „Młodzi nauczyciele” a budowanie międzypokoleniowych relacji” (dr Renata Konieczna-Woźniak z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu), „Znaczenie horyzontu pokoleniowego dla recepcji twórczości Jana Potockiego” (dr Cezary Marasiński z Kolegium Nauczycielskiego w Zgierzu).

Od godz. 11.30 do godz. 12.00 miała miejsce przerwa, po czym rozpoczęła się sesja plenarna. Prof. Jerzy Semków z Uniwersytetu Wrocławskiego jako pierwszy zaprezentował temat: „Uczenie się od siebie dobrą drogą do lepszego funkcjonowania we współczesnym świecie”. Profesor starał się odpowiedzieć na pytanie: czym jest uczenie się od drugiego? Przekaz międzypokoleniowy to istotny aspekt uczenia się od drugiego, rozszerza się na środowisko szkolne, lokalne. Zagrożeniem dla tego uczenia jest zastępowanie żywego słowa przekazem medialnym – to prowadzi do pewnych wynaturzeń. Stąd wniosek, że wiedza ojców i matek jest dzisiaj bardzo istotna. Następnie prof. Ryszard Kałużny z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu zwrócił uwagę na rolę dziadków w wychowaniu wnuków. Rola dziadków powinna być mądrze pełniona – z powściągliwością na rady, pouczenia. Doświadczenia przekazywane przez dziadków sprzyjają dobrej komunikacji. Pedagogiczna rola dziadków prowadzi do wzrostu inteligencji poznawczej. Jednak słusznie profesor zauważył, że dzieci powinny być wychowywane przez rodziców, a nie przez dziadków (dziadkowie powinni pomagać w wychowaniu). Wychowanie jest procesem interaktywnym, gdzie jeden uczy się od drugiego, np. dziadek i wnuk uczą się od siebie nawzajem. Ważny jest zatem dialog pomiędzy rodzicami a dziećmi, pomiędzy dziadkami a wnukami. Warunki takiego dialogu to: empatia w stosunku do rozmówców i uważne słuchanie. Wśród korzyści z międzypokoleniowego uczenia się należy wyróżnić: akceptację przez innych członków rodziny, tworzenie silnych więzi emocjonalnych, transfer wiedzy pomiędzy dziadkami i wnukami. Doświadczenia dziadków stanowią źródło przemyśleń i inspirację do działań dla młodszych – dla wnuków. Następnie dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu zaprezentowała temat: „Międzypokoleniowe uczenie się andragogów w Niemczech”. Przytoczyła reprezentatywną biografię Paul Honigsheim (1885–1963), jak również inne reprezentatywne biografie. Analizowała kolejne pokolenia andragogów w Niemczech, porównując z polskimi pokoleniami andragogów, np. po 1947 r. niemieckie pokolenie andragogów budowane było na opozycji wobec prekursorów i swojego pokolenia, natomiast w Polsce pokolenie andragogów kontynuowało idee wcześniejszych pokoleń andragogów. Porównując pokolenia andragogów w różnych okresach historycznych, autorka zwróciła uwagę na różnice w poglądach przedstawicieli polskiej i niemieckiej

myśli andragogicznej. Następnie dr Krzysztof Pierścieniak z Uniwersytetu Warszawskiego, omawiając temat: „Miejsca i nie-miejsca międzypokoleniowego uczenia się” starał się odpowiedzieć na pytanie: czego nauczyliśmy się od swoich dziadków? W tym celu wyróżnił przestrzenie aktywności edukacyjnej dorosłych: edukacja formalna, nieformalna i pozaformalna. Zaznaczył, że istotne jest rozróżnienie miejsc i nie-miejsc międzypokoleniowego uczenia się: miejsca powinny służyć identyfikacji, są bezpieczne, traktowane jako „moje własne”, zaś nie-miejsca są tożsamościowo nieorientowane jak miejsca publiczne, np. ulica, są znakami naszej epoki, oznaczają przestrzeń, bezdomność, obcość, wrogość. Na zakończenie obrad dr E. Woźnicka scharakteryzowała blog jako miejsce międzypokoleniowego przekazu wiedzy i umiejętności.

Od godz. 13.30 do godz. 15.00 uczestnicy konferencji mieli przerwę obiadową, po czym odbył się pokazowy warsztat hermeneutyczny. Dr C. Marasiński ukazał znaczenie horyzontu pokoleniowego dla recepcji twórczości Jana Potockiego. Po pokazie przedyskutowano istotne zagadnienia poruszane podczas konferencji i podsumowano obrady.

Beata Boczukowa

**POLISH-DANISH ADULT EDUCATION FORUM
LET'S GET BACK TO THE FOLK HIGH SCHOOL,
Wieżycza k. Szymbarku, 26.04.2012**

W drugiej połowie kwietnia 2012 roku miała miejsce kolejna wizyta w Polsce reprezentantów duńskiej Wyższej Wolnej Szkoły Pedagogicznej z Ollerup (duń.: *Den Frie Lærerskole i Ollerup*)¹. Jej uczestnicy w trakcie kilkudniowego pobytu w naszym kraju odwiedzili szereg instytucji formalnej i nieformalnej edukacji dorosłych – głównie na Kaszubach i Pomorzu. Koordynatorem podróży studyjnej Duńczyków był Kaszubski Uniwersytet Ludowy, którego środowisko pedagogiczne jeszcze od lat 90. XX wieku zaprzyjaźnione jest z duńską uczelnią na wyspie Funen – między innymi poprzez osobę prof. Karla Kristiana Ægidiusa, uznanego na arenie międzynarodowej eksperta w zakresie koncepcji teoretycznych oraz metodyki pracy oświatowej grundtvigiańskich internatowych uniwersytetów ludowych i kofoedowskich placówek służby społecznej, dziś już emerytowanego wykładowcę *Den Frie Lærerskole*, który wielokrotnie w ostatnich dwóch dekadach uczestniczył w przedsięwzięciach edukacyjnych, badawczych i społecznych współorganizowanych przez

¹ W obiegu międzynarodowym – ze względu na swój unikalny charakter – uczelnia ta funkcjonuje oficjalnie także pod nazwą w języku angielskim jako: The Independent Academy for Free School Teaching in Ollerup (por.: strona domowa uczelni – uk.dfl-ollerup.dk).